

דיני חולה בשבת - שיעור 866

מזב החולה מעשה	שיש בו סכנה או ספק	שיש בו סכנת אבר	שאינ בו סכנה או צרכי קטן	מצטער הרבה (שש"כ ל"ד - הערה ד)	מקצת חולי	מיחוש	בריא גמור
דאורייתא ע"י יהודי	מותר (שכ"ח - ז)	אסור (שכ"ח - י"ז)	אסור (שכ"ח - י"ז)	אסור (שכ"ח - י"ז)	אסור (שכ"ח - י"ז) (ש"ח - ה)	אסור (שכ"ח - י"ז) (שכ"ח - ח)	אסור (פשוט)
דאורייתא ע"י יהודי בשינוי	מותר (שכ"ח - י"ז) רמ"א וט"ז	מותר (שש"כ ל"ג - הערה י"ז*)	מותר (שש"כ ל"ג - הערה י"ז*)	מסתברא דאסור (בה"ל שכ"ח ד"ה ומלטער)	אסור (ש"ח - ה)	אסור (שכ"ח - י"ז) (שכ"ח - ח)	אסור (פשוט)
דאורייתא ע"י נכרי	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (שכ"ח - י"ז)	אפשר יש להתיר (שכ"ח ל"ג ובה"ל ד"ה ומלטער)	אסור (ש"ח - ה)	אסור (ש"ח - ה) (שכ"ח - ח)	אסור (פשוט)
דרבנן ע"י יהודי	מותר (פשוט)	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (מ"ב שכ"ח - ק"ג)	מסתברא דאסור (שש"כ ל"ד - ז)	אסור (שכ"ח - י"ז) (ש"ח - ה)	אסור (ש"ח - ה) (שכ"ח - ח)	אסור (פשוט)
דרבנן ע"י יהודי בשינוי	מותר (פשוט)	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (מג"א ש"ז - ז אג"מ ד - ז"ה)	מותר (מג"א ש"ז - ז אג"מ ד - ז"ה)	אסור (ש"ח - ה) (שכ"ח - ח)	אסור (ש"ח - ה)
דרבנן ע"י נכרי	מותר (פשוט)	מותר (שכ"ח - י"ז) (ש"ח - ה)	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (ש"ח - ה)	מותר (ש"ח - ה)	אסור (ש"ח - ה) (שכ"ח - ח)	אסור (ש"ח - ה)
לקיחת רפואות	מותר (פשוט)	מותר (שכ"ח - י"ז)	מותר (שכ"ח - י"ז)	אסור (אגלי טל טוהן ס"ק ע"ז)	אסור (שכ"ח - י"ז)	אסור (שכ"ח - י"ז) (שכ"ח - ח)	מותר (שכ"ח - ל"ז) אג"מ ג - ז"ד

טבלא זו נדפס רק לידע הענין וצריך מורה הוראה לדון על כל שאלה בפני עצמו

I. הכללים והציורים

(א) יש מחלוקת אם בריא גמור אסור לקחת רפואות ועיין בשו"ע (שכ"ח - ל"ז) דמי שאין לו שום מיחוש מותר לקחת תרופות בשבת ובמג"א (ס"ק מ"ג) כתב דאפילו בבריא אסור והאג"מ (ג - ג"ד) כתב שכוונת המג"א לאסור הוא בבריא החלש בטבעו דע"י הרפואות עושה חיזוק לגופו אבל בבריא גמור אין לאסור ולכן מותר לאנשים בריאים לקחת Vitamins ורק לחלש בטבעו יש לאסור ויש אוסרים משום שהוא עשוי לרפואה אף לאנשים בריאים (שו"ת משנה הלכות ד - נ"ה) וזה כהמחצית השקל אליבא דמג"א ולא כהאג"מ ועיין בברית עולם מלאכת רפואה (ל"ה) דלמעוברות ולמיניקות ולילדים קטנים יכול להקל ועיין בשש"כ (ח - ל"ד - פ"ה) בשם הגרשז"א דאם לוקח אותם כתחליף למיני מזון אז חשוב כמאכל בריאים ומותר אבל חיזוק מזגו אסור ועיין שיעור 126 שיש עוד כמה סניפים להקל לבריא ואפילו למקצת חולי

(ב) מותר לאכול מאכל בריאים שעשוי לרפואותן דלא מוכחא מילתא דלרפואה עביד לכן מותר להחש בגרונו למצוץ סוכריות רגילות (sucking candy) ולא המכילות כל סם רפואה וכן לשתות טיי חם או יין שרף לגרונו (שכ"ח - ל"ז) וצ"ע

אם מותר לומר תן לו טיי חם שחש גרונו עיין מ"ב (ר"ף - סק"ז) ויש מתירים לקחת Aspirin אף למי שיש מיחוש בעלמא כיון שהיום הוא מאכל בריאים דהרבה בני אדם בולעים אותו כדי למנוע מחלות לב (שו"ת באר משה ח - ל"ג) ובצירוף אלו הסוכרים דבזמן הזה בטלה גזירת שחיקת סממנים ויש מחמירים כיון שעיקרם נעשו לרפואה ומותר רק לחולה שאין בו סכנה או אם קיימת אצלו נטיה שיגבר הכאב ויחלה כחולה שאין בו סכנה (עיין רמב"ם שנת כ"ז - ז' ושו"ת מנחת יצחק ג - ל"ה)

ג) דבר דאינו מרפא אלא מונע ההיזק מותר (סעיף כ"ג) כגון רטייה על המכה כ"כ המהרש"ג (ז - קכ"ו) וראיתו מסימן ש"ג - ע"ו דהחש באוזנו מותר לו ליתן בה צמר גפן ולכן המרבה להזיע מותר לו לפזר אבקת טאלק פשוטה שאין בה תוספת פורמאלין (שש"כ ל"ד - י"ז) עיין בשיעור 127 (ג-1)

ד) דבר שמרפא לפי שעה ואח"כ חוזר המחלה אין זה בגדר דבר שאינו מרפא כמו רטייה ואסור (קצות השלחן קל"ח סוף ד"ה "כתב המשנה צרורה" ס"ק קכ"ז) ועיין במ"ב (שס) שכתב דמותר לשאוף טאבאק בנחיריו שעושה כן לפי שעלול במיחוש הראש דכיון ששואפין הטאבאק משום תענוג לא מוכחא מילתא דעביד לרפואה ומותר ומשא"כ inhaler לנשום אם סוכל מנזלת האף איברא יש לדמותו להא דשפין את השינים בסם משום ריח הפה לפי שאינו מרפא את הריח אלא מעבירו לפי שעה וכמ"ש האג"ט (טוקן כ"ח) אבל יש לחלק ביניהם קצת דסם לשינים אינו מבטל את ריח הפה כלל אלא מתוך ריח החזק של הסם אין מורגש ריח הפה אבל הוויקס (inhaler) היא מבטלת את הנזלה והוא רפויה ולפי שעה ועיין עוד בבאר משה (ח - ל"ג) דאין איסור בדבר משום שהוא רק מסיר דבר שמסלק נשימתו ועיין בשש"כ (ל"ד - ז"ג) דכל שיש משום כבוד הבריות יש להקל טפי

ה) מיחוש שכלל לא שייך בו לרפאו בסממנים מותר לטפל בו בשבת אבל דבר שלצורך רפואתו הדרך להשתמש בסממנים אפילו אם רצונו לעשותו שלא בסממנים אסור ולכן מותר לדחוק בסכין חבורה כדי שלא תתפשט (שער הציון שכ"ח - ק"ד) וכן החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס שעירו ממנו חמין (סעיף מ ומ"ג) אבל אסור לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי (סעיף מ"ז) ועיין במ"ב שמא יבוא להשקות לו סממנים המשלשים ודרכו בכך משא"כ אפיקטוזין (a substance that induces vomiting) הדרך היה ביד ולא בסם ואפשר בזמן הזה נתהפך הדרך ואסור אבל therapeutic braces מותרים ללכשם לכתחלה בשבת

ו) מותר לאדם להמשיך באכילת תרופות גם אחרי שנתרפא כדי שלא יחלה עוד ובשו"ע (שכ"ח - כ"ז) כתב מכה שנתרפאה נותנין עליה רטייה שאינה אלא כמשמרה ועיין במ"ב שאינו בהול כל כך אחר שנתרפאה

II. הערות מרב שלמה זלמן אויערבאך על הענין

א) אסור בשבת לטלפן לצרכי חולה שאין בו סכנה אבל ביו"ט מותר כיון שרוב הפוסקים סוברים דהמצאת אש ביו"ט אסורה רק מדרבנן (שש"כ ל"ג - הערה כ"ג* בשם רשז"א) ועיין באג"מ (ד - פ"ד - פ"ה)

ב) אסור לעשות צילומים X-RAY ולשים גבס על האדם אם אין הרופא דורש לעשות זאת מיד מחשש סכנה מכיון שכל הדברים האלה קשורים באיסורי תורה (ל"ג - ג) ועושין צילום בחשש שבר עצמות (ל"ה - ה)

ג) אסור להזרים זריקה בוורידי (INTRAVENOUS) לחולה שאין בו סכנה אבל זריקה שנקרא INTRAMUSCULAR מותר (שש"כ ל"ג - ז) ועיין בשש"כ (ל"ז - הערה קנ"ח) דיש אומרים דהוי רק מלאכה שאינה צריכה לגופה וצ"ע

ד) עצם שנתפרקה מחיבורה מותר להחזירה למקומה משום סכנת אבר גם משום סכנת נפשות (שש"כ ל"ג - י"ז בשם הערוך השלחן)